

АНОНІМНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО КОРУПЦІЮ: ПРАВОВІ ТА ЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Корупція є однією з найсерйозніших проблем сучасного суспільства, оскільки вона негативно впливає на економіку держави, підриває довіру громадян до органів влади та порушує принципи справедливості й законності. У сучасних умовах боротьба з корупцією стала одним із пріоритетних напрямів державної політики України. Важливу роль у протидії корупційним проявам відіграють викривачі корупції, які повідомляють про факти правопорушень компетентним органам. Особливе значення мають саме анонімні повідомлення про корупцію, адже вони дозволяють особі уникнути можливого тиску, переслідування або дискримінації з боку керівництва чи інших осіб.

В Україні питання анонімного повідомлення про корупцію регулюється Законом України «Про запобігання корупції». Закон передбачає можливість здійснення повідомлень через внутрішні, регулярні та зовнішні канали. Водночас законодавство гарантує захист викривачів та конфіденційність їхніх даних [3]. На офіційному сайті НАЗК зазначено, що викривач має право самостійно обирати форму повідомлення, у тому числі анонімну [2].

Анонімне повідомлення про корупцію – це повідомлення, у якому не зазначаються персональні дані особи, яка надає інформацію про можливе корупційне правопорушення. Така форма звернення має важливе практичне значення, оскільки багато людей бояться негативних наслідків після викриття корупційних схем. Особливо це актуально у сфері державної служби, освіти, медицини та правоохоронних органів, де між працівниками існує службова залежність.

Правовий аспект анонімних повідомлень полягає насамперед у забезпеченні законності процедури повідомлення та перевірки отриманої інформації. Законодавство України визначає, що анонімне повідомлення підлягає розгляду, якщо наведена у ньому інформація містить конкретні фактичні дані, які можуть бути перевірені. Це означає, що повідомлення повинно містити обставини правопорушення, прізвища осіб, опис фактів, можливі докази або іншу інформацію, яка допоможе провести перевірку [2].

Інститут викривачів як правовий механізм протидії корупції в Україні пройшов тривалий шлях становлення і наразі є важливим елементом антикорупційної системи держави, що потребує подальшого вдосконалення з урахуванням міжнародних стандартів захисту осіб, які повідомляють про правопорушення [6, с. 97–98].

Важливим правовим підґрунтям боротьби з корупцією є положення Конституції України. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, а також їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України. Це положення виступає гарантією дотримання прав і свобод людини та забезпечення належної діяльності органів публічної влади [4].

На сучасному етапі розвитку України корупція залишається однією з найбільш небезпечних системних проблем держави. Вона негативно впливає на економіку, політику, систему управління та підриває довіру громадян до державних інституцій. Особливу небезпеку становить суспільна толерантність до корупційних проявів, оскільки вона сприяє поширенню корупційної поведінки та знижує ефективність антикорупційної політики.

У цьому контексті анонімні повідомлення про корупцію є важливим механізмом громадського контролю за діяльністю посадових осіб. Вони сприяють виявленню правопорушень та формуванню у суспільстві принципів доброчесності, відповідальності й нетерпимості до корупції. Ефективна протидія корупції потребує не лише вдосконалення законодавства, а й

формування високої правової культури та моральної відповідальності громадян [5, с. 5].

Водночас існує проблема неправдивих або навмисно дискредитаційних повідомлень. Анонімність може використовуватися не лише для захисту викривача, а й для особистої помсти чи маніпуляцій. Саме тому компетентні органи повинні об'єктивно перевіряти кожне звернення та дотримуватися принципу презумпції невинуватості. Правова система повинна забезпечувати баланс між захистом викривачів і недопущенням безпідставного обвинувачення осіб у корупції. Особливої уваги заслуговує проблема зловживання адміністративними ресурсами у поєднанні з механізмом анонімних повідомлень, коли останні використовуються як інструмент тиску на конкурентів чи опонентів, що зумовлює необхідність встановлення чітких процедурних гарантій об'єктивного розгляду таких звернень [7, с. 212].

Етичний аспект анонімного повідомлення про корупцію є не менш важливим. З одного боку, повідомлення про корупцію можна розглядати як прояв громадянської відповідальності та доброчесності. Людина, яка інформує про порушення закону, сприяє зміцненню принципів справедливості, відкритості та прозорості у суспільстві. У наукових дослідженнях наголошується, що ефективна антикорупційна політика неможлива без розвитку культури доброчесності та нетерпимості до корупції [1, с. 11].

З іншого боку, у суспільстві інколи існує негативне ставлення до викривачів, яких можуть сприймати як «донощиків» або осіб, що порушують корпоративну солідарність. Саме тому важливо формувати нове розуміння ролі викривачів як осіб, які допомагають захищати суспільні інтереси. У демократичних державах викривачі корупції розглядаються як важливий елемент громадського контролю над діяльністю влади та державних інституцій [1, с. 310].

Крім того, етична проблема виникає у випадках, коли особа вагається між професійною лояльністю до колективу та моральним обов'язком

повідомити про правопорушення. У таких ситуаціях важливу роль відіграють особисті моральні цінності людини, її правова культура та рівень довіри до державних органів. Якщо громадяни переконані, що їхні повідомлення будуть об'єктивно розглянуті, а права – захищені, рівень готовності повідомляти про корупцію значно зростає [6, с. 380].

Сучасна антикорупційна політика України спрямована на посилення механізмів захисту викривачів та вдосконалення каналів повідомлення про корупцію. Важливим напрямом є розвиток електронних систем повідомлень, які забезпечують конфіденційність і безпечну передачу інформації. Також значну роль відіграє підвищення правової свідомості населення та формування негативного ставлення до будь-яких проявів корупції [1, с. 268].

Отже, анонімне повідомлення про корупцію є важливим інструментом боротьби з корупційними правопорушеннями. Воно дозволяє громадянам брати участь у забезпеченні законності та прозорості діяльності державних органів без ризику для власної безпеки. Водночас ефективність такого механізму залежить від належного правового регулювання, об'єктивної перевірки повідомлень і формування високих етичних стандартів у суспільстві. Лише поєднання правових гарантій і моральної відповідальності здатне забезпечити дієву протидію корупції в Україні.

Перелік використаних джерел

1. Актуальні проблеми запобігання та протидії корупції: тези I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 28 жовтня 2021 року). Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2021. 370 с.
2. Викривачі корупції. Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/metodychni-rekomendatsiyi/>
3. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

4. Конституція України від 28 червня 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
5. Мартинов Л, Ю., Обушна Н. І. Феномен корупції в системі публічного управління: теоретичні аспекти наукового дискурсу. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2020. 6 с.
6. Чудик Н., Антоник Є. Інститут викривачів як забезпечення протидії корупції в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4. С. 95-100
7. Чудик Н.О. Протидія зловживанню адміністративними ресурсами під час виборчого процесу. *Наукові записки. Серія: Право*. 2020. № 8. С. 210-214
8. Шульган І. І., Кузів Ю. З. Інститут викривачів як механізм протидії корупції: міжнародний досвід та українські реалії. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». Випуск № 05, частина 2. 2025. С. 376-381.